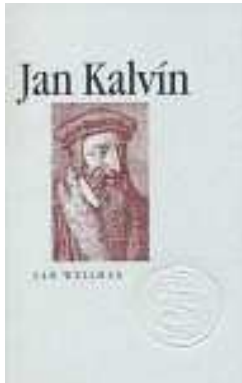

Sam Wellman

Jan Kalvín

Recenzia knihy
Mgr. Miroslav Varga

Sam Wellman, ktorý je známy u nás, ako autor kníh s názvom: *C. S. Lewis - poutník krajinou fantazie* a *William Carey*, sa v tomto roku opäť dostal na náš knižný trh. V roku 2006, ako prvé vydanie zverejnil svoju ďalšiu publikáciu, ktorá v origináli nesie názov po ženevskom reformátorovi: John Calvin. Knihu do českého jazyka (Jan Kalvín) preložil Jaromír A. Máša a vydalo ju nakladateľstvo Stefanos, Jindřichův Hradec. Knižka je rozdelená do pätnástich kapitol, ktoré nie sú pomenované. Kapitoly sú označené rímskymi číslicami. Ide o brožovanú knižku menšieho formátu 125 x 190 mm. Dej sa rozprestiera na 160-tich stranách. Tematicky môžeme knihu označiť za životopisné dielo. Obsahuje iba dve ilustrácie, na obale je podobizeň Jána Kalvína a na prvej strane je zobrazený Kalvín v spore s libertínmi. Napriek malému formátu je nabitá životom, dynamikou a množstvom zaujímavých informácií. ISBN 80-903102-9-X.

Pisateľ začína vykladať pútavý životný príbeh Jána Kalvína od obdobia jeho šiestich rokov. V knihe nejde o podanie strohých informácií, ale je to rozprávanie podfarbené živými obrazmi, ktoré dokážu čitateľa vtiahnuť nielen do dobového kontextu, ale aj do súkromia reformátora. Wellman sa zamerá na okolnosti a životné pomery, ktoré mohli mladého Jána ovplyvniť v jeho budúcom živote. Navštevovanie omši v Noyonskej katedrále Panny Márie, základná škola, problémy s otcom a súrodencami, ďalšie vzdelávanie, životné prostredie – to všetko a mnoho iných okolností malo dopad na osobnosť mladého Kalvína. V knihe sa môžeme stretnúť s množstvom zvučných i menej známych mien osobností, ktoré mladý Kalvín študoval, stretol sa s nimi, alebo mali vplyv na jeho život.

Positívom knihy je životopisné zakomponovanie doposiaľ neznámych príbehov malého chlapca, neskôr študenta Jána. Veľká pozornosť je upriamená práve na študentské roky a tu sa dozvedáme nielen o tom, na akých školách a v akých mestách Kalvín študoval, ale o tom, aké boli vtedajšie hodnotenia týchto vzdelávacích inštitúcií. Autor častejšie cituje výroky Kalvína a na mnohých miestach pripája aj svoj pohľad anticipujúci Kalvínovo myslenie a jeho budúce skutky. Domov, kostol a školy, to bol jeho život a na týchto tematických okruhoch stavia Wellman príbeh Jána Kalvína. Mnoho ľudí označuje Kalvína za človeka, ktorý nepoznal zábavu, no autor sa snaží presvedčiť čitateľa o opak, preto uvádza aj vtipné scény zo života mladého Kalvína. Týchto scén nie je veľa, ale autor ich zjavne využíva na vykreslenie Kalvína v pozitívnejších rovinách, aj keď sa tento zámer postupne vytráca. Neskôr sledujeme, že sa Wellman nebráni realistickému opisu jeho nepoddajnej povahy.

Popri školských povinnostiach sa dočítame aj o pozitívnom vzťahu Kalvína k prostrediu chrámu nielen v dospelosti, ale už v detstve. Návštevy kostola sa pre neho stali neoddeliteľnou súčasťou života. K náboženstvu ho privádzala predovšetkým matka a práve ona je v knihe vykreslená ako milujúca, obetavá žena, po ktorej nepochybne získal niektoré osobnostné črty. Vhodným doplnkom knihy je porovnanie charakteristík nielen matky, ale aj otca, ktorý mal podobne ako mama, veľký vplyv na rozvoj jeho osobnosti. Autor

o vzájomnom vzťahu rodičov nehovorí priamo, ale na čitateľa môže pôsobiť dojomom nezosúladeného, ba až rozpadajúceho sa manželstva.

Sam Wellman zachytáva neodmysliteľnú súčasť Kalvínovho života, ktorou bola výchova po smrti jeho rodičov, v rodine d'Hangest. V tejto majetnej rodine pokračoval v štúdiách, až do odchodu na univerzitu v Paríži, neskôr v Orléans. Rušivým dojomom pôsobí správa autora o tom, že sa Kalvín „dopočul“ o predávaní odpustkov a o Lutherovom výstupe proti vtedajším praktikám cirkvi, ako sedemročný.

Autorov dômysel počas sprevádzania dejom zapája do príbehu aj historicko-politické dobové pozadie, ktoré bolo plné mocenských bojov svetských a cirkevných panovníkov, náboženskej deformácie a celkového úpadku mravov, až po reformáciu cirkvi. Chvilami sa však prílišne venuje politickým okolnostiam a vládcam, čo občas pôsobí rozvláčne. Naopak, pre čitateľa, ktorý má záujem o doplnenie podrobnejších dejinných udalostí sa niektoré poznámky môžu stať zaujímavými. Autor sprevádza čitateľa od mestečka Noyon, kde sa Kalvín narodil, francúzskymi mestami, kde študoval až po Ženevu, či Štrasburg, kde reformátor pôsobil. Nezabúda pritom na stručný opis počiatkov pôsobenia, opisuje jeho spolupracovníkov, priateľov, aj tých, ktorí ho nenávideli a nesúhlasili s programom jeho práce.

Počas deja sa stretávame s najväčšou postavou reformácie s Martinom Lutherom, s ktorého dielami sa Ján Kalvín oboznámil počas svojich študentských rokov. Autor sa zaujímavým spôsobom snaží zachytiť, ako Kalvín hodnotil prácu i osobu Luthera. Veľmi si ho vážil a neraz ho oslovil ako svojho otca, hoci sa osobne nikdy nestretli. Životopis ponúka aj menej známu udalosť, spor Kalvína v súvislosti s Lutherom a jeho spolupracovníkom Filipom Melanchtonom. Táto negatívna udalosť narušila snahy o vzájomnú komunikáciu. Kalvín sa neskôr ospravedlnil za ostré vystupovanie a pochopil, že Lutherov vek a zdravotný stav mu už nedovolili vytvoriť komunikáciu, akú si mladý Kalvín predstavoval. Práca autora je v časti o Kalvínovi a Lutherovi zameraná na hľadanie ich spoločných čŕt, no je skromne rozvinutá a žiada sa detailnejšie rozpracovanie, nakoľko predchádzajúcimi riadkami vzbudí u čitateľa záujem o túto tému. Nevšedný je pohľad na zdravotný stav u oboch reformátorov – Kalvín trpel podobne ako Luther – oboch trýznili neznesiteľné obličkové kamene. Mierne absentuje spracovanie konštitutívnejších tém v súvislosti s ich učeniami. Temperament a pracovný zápal oboch reformátorov podáva autor dosť podobne, i keď boli celkom odlišní.

V knihe je podrobným spôsobom zaznamenaný vznik prvého vydania Kalvínovho najväčšieho diela *Christianae Religionis Institutio* – Inštitúcie kresťanského náboženstva, kde sa prakticky prejavilo štúdium práva a teológie. Postupne môžeme sledovať aj všetky ďalšie revidované vydania *Institutia*. Dielo po prvý raz vydal vo svojich dvadsiatich siedmich rokoch. Opisuje vznik Ženevského katechizmu a komentárov k biblickým knihám, ktoré vydával súčasne s mnohými inými publikáciami. Na druhej strane sa v knihe nespomína dôležité dielo, cirkevná ústava zboru v Ženeve: *Ordonnances ecclesiastiques de l'Eglise de Geneve*. Autor sa zameriava na Kalvínovo pôsobenie kazateľa a doktora teológie počas rozbehutej reformácie. V publikácii sú otvorene prezentované Kalvínove neslávne praktiky na dosiahnutie disciplíny v spolupráci so ženevskou radou a cirkevným zborom. Autor píše aj o známych problémoch so Servetom a Bolescom. Wellman sa nevyhýba ani chúlостivým faktom, ktoré sa týkajú osoby reformátora.

Teologické učenie Jána Kalvína má v tejto publikácii nevýraznú pozíciu. Vyplýva to zo zaradenia témy o učení až do poslednej kapitoly. Autor zameriava pozornosť na problematiku Kalvínovho chápania predestinácie. Práve v pätnástej kapitole sa Wellman venuje tejto citlivej téme. Sám autor sa k problematike stavia obhajujúco, ale naopak vidíme tu aj snahu poukázať na názory odporcov a obhajcov Kalvínovho učenia o predestinácii. V texte nachádzame mená, ktorých poznanie autor zrejme predpokladá. Jedným zo zástancov Kalvínovej predestinácie je Wernle, ktorý odvádza od nesprávneho názoru, že Kalvínovým

hlavným učením bola predestinácia. Vyvolenie a predurčenie neboli hlavnými kameňmi Kalvínovho učenia. Po Kalvínovej smrti sa rozoberali otázky vedúce k fatalizmu. Podľa Wernleho stredobodom Kalvínovho učenia je viera v Kristovu milosť. Proti Kalvínovi stál Durant, filozof a historik, podľa ktorého Kalvín svojou najabsurdnejšou a rúhavou koncepciou Boha zatemnil ľudské duše v celých dejinách nezmyslu.

Wellman ponúka krátky pohľad aj na názory Jakuba Arminia, ktorý vystupoval proti Kalvínovmu striktnému učeniu. Dortrechtská synoda sa tiež zaoberala otázkou predestinácie. Z jej rokovania vzišlo päť článkov: *celková hriešnosť, nepodmienené vyvolenie, obmedzené vykúpenie, neodolateľná milosť, vytrvalosť svätých*. Skratka týchto uznesení je TULIP, hoci tieto články vôbec nie sú odvodené od Kalvínovho učenia a dokonca skresľujú význam jeho náuky. Sam Wellman na tomto mieste hodnotí, že Kalvín sa stal najmenej pochopeným teológom v dejinách. Tí, ktorí sa pridávajú záverov synody v Dortrechte sú skalnými kalvínmi a naopak tí, čo si uvedené závery pozmenili, nazýva Norman Geisler umiernenými kalvinistami. Je zaujímavé, že podľa Geislera by bol Kalvín iba štvorbodovým kalvinistom, keby sa držal článkov synody v Dortrechte. Podľa Geislera totiž Kalvín neveril v obmedzený počet vykúpených.

Reformátor Dr. Ján Kalvín bol podľa autora veľmi zvláštnej a tvrdej povahy, no zároveň ho v určitých okolnostiach opisuje ako citlivého, neobyčajne skromného a odriekavého človeka, ktorý poctivo a zanietene bojoval boj viery, oddaný Bohu podľa svojho najhlbšieho presvedčenia. Jeho posledné dni života boli sprevádzané úmornými bolesťami, spôsobené mnohými chorobami, na ktoré vyčerpaný podľahol vo veku 55 rokov. Wellman na záver dodáva: „*Jeho svedectvo je prínosné najmä pre dnešnú cirkev, ktorá často opúšťa vážnosť a záväznosť biblickej zvesti a zlyháva práve tam, kde bol Ján Kalvín svojmu Spasiteľovi oddaný celým srdcom.*“

Kniha s názvom Ján Kalvín je napísaná nenáročným štýlom, pričom tvárnosť jej dodáva dômyselné spracovanie mnohých historických faktov a zaujímavých postrehov autora. Životopisných diel o osobe reformátora Jána Kalvína je v súčasnosti málo a mnohí historici hodnotia túto osobnosť reformácie zväčša predpojato, negatívne a v pochmúrnych tónoch. Kalvín je označovaný za necitlivého, vypočítavého fundamentalistu, ba priam za diktátora. Na druhej strane je veľa tých, ktorí dôverne poznajú jeho teologické diela a hodnotia ich vysokú úroveň. V knihe Sama Wellmana je viditeľný evidentný záujem o vyvrátenie niektorých nepráv. Cieľom je vyzdvihnúť pozitívnych skutočností na základe osobného štúdia autora, ktorý objavil inšpiráciu v originálnych záznamoch, o čom svedčí aj zoznam použitej literatúry. Pozitívom je autorovo otvorené podanie mnohých kladných a negatívnych faktov. Publikácia umožňuje vytvorenie živého, triezveho obrazu osoby Jána Kalvína a svojim pútavým, zrozumiteľným spôsobom môže doplniť aj dejinné pozadie v ktorom vyrastal, žil a pôsobil reformátor Ján Kalvín.